№ 67

 პარასკევი, 29 მარტი 1896

1877—1896

ივერია

№ 67

პარასკევი, 29 მარტი 1896

გაზეთი ღირს:

თვე	მან.	კ.	თვე	მან.	კ.
12 . . .	10	—	6 . . .	6	—
11 . . .	9	50	5 . . .	5	50
10 . . .	8	75	4 . . .	4	75
9 . . .	8	—	3 . . .	3	50
8 . .	7	25	2 . . .	2	75
7 . .	6	50	1 . . .	1	50

ცალკე ნომ —ერთი შაური.

„ივერიის“ ტელეფონი № 227.

რედაქცია: ნიკოლოოზის ქუჩა, 21.
ტფილისი.

გაზეთის დასაბარებლად და განცხადებათა დასაბეჭდად
უნდა მიჰმართონ რედაქციას და წერა-კითხვ გამავრც. საზოგადოების კანცელარიას.

ფასი განცხადებისა:
ჩვეულებრივი სტრიქონი პირველ გვერდზედ 16 კაპ. მეოთხეზედ—8 კაპ.

„ივერიის“ ტელეფონი №227

ორმოცის წირვა და პანაშვიდი ახლად გარდაცვალებულის

თავ. ივანე რამანის ძის რუსიევ ყორჩიბაშევისა

დანიშნულია 30 მარტს ამა წლისა ქ. თელავს, დილის 10 საათზედ, ფერისცვალების ეკკლესიაში. ამისათვის ქვრივი **კნეინა მარიამ ალექსანდრეს ასული რუსიევ-ყორჩიბაშევისა** და და განსვენებულისა **კნიაჟნა მარიამ ივანეს ასული რუსიევ ყორჩიბაშევისა** სთხოვენ ნათესავთა და ნაცნობთ მობრძანდნენ განსვენებულის სულის მოსახსენებლად.

«ტფილისის გუბერნიის თავად-აზნაურთა საზოგადოების შეუძლებელ მოსწავლეთა დახმარებისათვის» გამგე კომიტეტს აქვს პატივი ამით აუწყოს წევრთა ამა საზოგადოებისას, რომ **წლიური საზოგადო კრება** დანიშნულია ამ წლის 25 აპრილისათვის, საღამოს 7 საათზე, თავად აზნაურთა სახლში.

განსახილველი საგნები:

1) ანგარიში საზოგადოების მოქმედებისა 1 იანვრიდამ 1895 წლისა 1896 წლის იანვრის 1 მდე.

2) ხარჯთ-აღრიცხვა 1 იანვრიდამ 1896 წლისა 1 იანვრამდე 1897 წლისა.

3) განხილვა პროექტებისა, რომელნიც იქმნენ შემუშავებულნი სამეურნეო და ქალთა სასწავლებლის კომისიებისაგან.

4) განხილვა ანგარიშების წესდებებისა

და 5) სხვა-და-სხვა წვრილმანი კითხვები. (3—1)

ქუთაისის გუბერნიის ცენტრალური კომიტეტი, დაარსებული გუბერნიის თავად აზნაურობის საგანგებო კრების განაჩენით, შემწეობის აღმოსაჩენად ქუთაისის გუბერნიის იმ მცხოვრებლებისათვის, რომლებიც დააზარალა წყალ-დიდობამ და უმაგალითო ღრმა თოვლმა, უმორჩილესად სთხოვს ყველა გულ-შემატკივრებს—შემოწირულება გამოგზავნოთ კომიტეტის თავმჯდომარის, ქუთაისის გუბერნიის თავად-აზნაურობის წინამძღოლის თავადის ს. გ. წერეთლის სახელობაზედ (5—2)

ერევნის ატმის ხეები სრულიად ახალი საუკეთესო ხარისხისა **მილე გულია** პეტროს მაღაზიაში, გოლოვინის პროსპექტზე «ტფილისის კრუჟოკის» შენობაში და სარაჯიშვილის ქარვასლაში სომეხთა ბაზარზე. (4—4)

კაბინეტი კბილის ექიმთა
ვ. ი. ჭიჭინაძისა და **ქ-ნის ქს. დ. ილარიონოვისა.**
მიხეილ. ქუჩა, სახლი კრაუზესი, 79.
ავადმყოფებს მიიღებენ დილის 9—3 და საღამოს 4—7 საათამდე.

სასულიერო მთავრობის ნებართვით შესდგა კომიტეტი განსვენებულის იმერეთის ეპისკოპოსის გაბრიელის სახელზე **აკადემიაში სტიპენდიის (ერთის ან ორის) დაარსებისათვის კერძო შეწირულებათა საჭირო ფონდის შესაკრებლად.** კომიტეტი მოიწვევს ყოველთა, რომელთაც არა ხოლო სიტყვით, არამედ საქმითაც სურთ დაამტკიცონ,—რომ მათ გულში ცხოველ არს ხსოვნა და პატივისცემა ამ დაუვიწყარი მოძღვართ-მოძღვრისადმი, შემოიტანონ თავისი წვლილი ამ წმიდა საქმისათვის. შემოწირულებათა რაოდენობა შემომწირველთა სიითურთ გამოცხადებულ იქნება თავ-თავის დროზე ადგილობრივ გაზეთებში. შემოწირულებანი უნდა გამოგზავნონ ამ ადრესით: კომიტეტის თავმჯდომარეს ქუთაისის სემინარიის რექტორს არხიმანდრიტს დიმიტრის.

თავმჯდომარის მაგიერ კომიტეტის წევრი დეკანოზი გ. ცაგერეიშვილი.

გამგეობა

„კახელ მევენახეთა საზოგადოებისა“ „კახეთისა“

იწვევს ხსენებულ საზოგადოების წევრებს ქალაქ ტფილისში საგანგებო კრებაზე ამ წლის აპრილის 23. კრებას საგნად ექმნება: 1, დაავალოს ხსენებულ საზოგადოების გამგეობას, შეიძინოს კახეთში და ქალაქში ადგილები, ააშენოს სარდაფები და სხვა საჭირო შენობები საზოგადოებისათვის და აგრეთვე დაუნიშნოს ამისათვის თანხა. 2, მიმდინარე საქმეები. (2—1)

ახალი ამბავი

—

*** დეპეშა მიუღიათ მარელისიდამ ინჟენერის აკორონკოსაგან, რომ მთელი გორა მოცურავს ძირსაო 150 ვერ. ცოტა მოშორებით სადგურ მარელისიდამ. სიგრძით ეს გორა 100 საჟენს დაიჭერს და სიგანით 50 საჟენს. თუმცა ყოველს ღონისძიებასა ვხმარობთ და დასამაგრებელი რკინის ბოძებიც შევუყენეთ, მაგრამ შეიძლება გორა ჩამოწვეს და მაშინ-კი ორი, ან თვე-ნახევარი მოვუნდებით გზის გაკეთებას. მეორე მხრითაც საშიში არის, რადგანაც მთელი გორა შიგ ჩხერიმელას წყალში ჩაწვა და პატარა ადგილი ლა დასტოვა წყლის გასასვლელად, ასე რომ შეიძლება გადმოხეთქოს და გზა მთლად წალეკოსო. ზვავს მუშები ახვევია და ჰყრიან.

*** ბელაგორსა და ძერულას შუა გზა თერთმეტს ვერსის მანძილზედ წამხდარია; ჩხერიმელა ისეა ადიდებული, რომ ლამის მთლად დაგლიჯოს და წაიღოს ყველაფერი. თუ არ დაიკლო წყალმა, ხიდი საშიშ მდგომარეობაშია, განსაკუთრებით მე 136 ვერსზედ.

*** დეპეშით იტყობინებიან, თუ წვიმა გადიღებს და წყალი იკლებს, შეიძლება პირველ აპრილისათვის დროებითი გზა გაკეთდესო.

*** მატარებლები ტფილისიდამ ბათუმამდის მიდიან საღამოს 6 ს. და 50 წამზედ. მგზავრები ღამეს ხაშურში ათევენ, დილით ბელაგორამდის მიდიან და აქედამ მგზავრები ფეხით გაივლიან 11 ვერსს და ჩხერიმელას ხიდს. აქედამ შემდეგ მატარებლით მიდიან.

ამინდი საშინელი ქარქლიანი და საძაგელია რიონიდამ ვიდრე ხაშურამდე.

*** საღამოს დეპეშა: მატარებლების მიმოსვლა ტფილისსა და ბათუმს შუა დაიწყო. მე-136 ვერსზეა მხოლოდ მატარებლიდამ მატარებელში გადაჯდომა. დარი ცუდია, აქა-იქ ზვავის ჩამოწოლის შიში.

*** ფოთი: ახალ-სენაკიდამ ფოთამდის სულ წყალშია რკინის გზის ლიანდაგი. რიონი გარდმოვარდა. მიმოსვლა მატარებლებისა შეჩერებულია.

სადგურ რიონს ხიდი გაამაგრეს, მატარებლები დადიან.

*** სამოქალაქო უწყების საპატიმროებში 1895 წლის იანვრისათვის ყოფილა სულ 585 კაცი და 17 ქალი; მთელის წლის განმავლობაში მიუყვანიათ 3,067 კაცი და 189 ქალი, ხოლო გამოსულა 3,024 კაცი და 195 ქალი. ამრიგად 1896 წლის 1-ლ იანვრისათვის დარჩენილან საპატიმროებში 628 კაცი და 11 ქალი.

*** „ნოვ. ობოზრ.“-ის სიტყვით მთავრობას შეუწყნარებია ქუთაისის

ფელეტონი

(პასუხი ბ. სა—ლის წერილისა: „კერძო თაოსნობა და ჩვენი ქალები.)“

იხ. მოამბე №12 1895 წ.

წელიწად-ნახევარია ველი ბ. ჩიორასაგან დაპირებულს პასუხს და არა მეშველა-რა. ბ. ჩიორას მოსარჩლენიც გამოუჩდნენ, მოსარჩლეთა რიცხვში მანდილოსანიც-კი ჰყავდა, მაგრამ არ ინება და დაპირებული პასუხი არ მომცა. პასუხის ცდა აუცილებელი იყო უფრო მიტომ, რომ არც ერთმა ბ. ჩიორას მოსარჩლეთაგანმა არა სთქვა-რა ჩემგან დადგენილს საკითხებზედ. ლოდინი სხვაზედ ამიცხადდა: მოამბის XII №-ში დაისტამბა იმავე ხასიათის წერილი, როგორიც იყო ბ. ჩიორასი. ამ წერილში დაბეჯითებითი კილო არის თავიდამ ბოლომდის გატარებული და ეს კილო უფრო ჩამაფიქრებელია, ვიდრე ბ. ჩიორასი. ამიტომ ამ წერილის უპასუხოდ დატოვება აღიარება იქნება წერილში გამოთქმული აზრის სამართლიანობისა. უკაცრაოდ მკითხველთან, აქნობამდის არ დავასახელე, რომ წერილის სათაური „კერძო თაოსნობა და ჩვენი ქალები“-ა. ბ. სა—ლი ამ წერილში მიწასთან ასწორებს ქალებს და ასეთი დაქვეითების მიზეზად აღიარებს ისევ ქალებს. განცვიფრებით ბძანებს: „სულხანიშვილისა ამბობდა: თუ ქალები არ ვარგივართ, ისევ თქვენ მამა-კაცები ბრძანდებით მიზეზიო. აი სწორედ რუსები რომ იტყვიან: „съ больной головы на здоровую“ ეს არისო.“ დარწმუნებული ვარ, ბ. სა—ლსა არ წაუკითხავს ჩემი წერილი, თვარა მარტო ამ დასკვნას არ ამოიღებდა წერილიდგან და მით უსაბუთო ნათქვამს არ დაამგზავსებდა. რასაკვირველია, ვერც იმას დავწამებ, რომ ამ სახით იმიტომ მოიყვანა ნათქვამი, რომ რუსული ანდაზის მოყვანით დაცინება გაეძლიერებინა. ასეა თუ ისე, წერილში მოყვანილი ქართველი ქალების უსაქმურობის და მამა-კაცების სიქმიანობის საბუთებია, ჩვენ ეს საბუთები უნდა განვიხილოთ. „წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება“ დაარსდა მამა-კაცების თაოსნობით. რა შემწეობა აღმოუჩინეს ჩვენმა ქალებმა ამ ფრიად სასარგებლო დაწესებულებას? კითხულობს ბ. სა—ლი და თვითვე იძლევა პასუხს: „არაფერი“. „აგერ ათი წელიწადია, განაგრძობს ბ. სა—ლი, რაც პატივცემულმა მ. ვ. ორბელიანისამ დედათა სკოლის დაფუძნება განიზრახა ტფილისში და ამ აზრით მიჰმართა ყველა გულშემატკივარს შემწეობისათვის. გვეგონა ჩვენ ქალებს გული შესტკივოდათ... მაგრამ აქაც გაგვიცრუვდა იმედები“. მესამე მჯავრის დასადები მუხლი. „ეს ტფილისში, ახლა ქუთაისს გადავიდეთ: ამ ათსა თუ თორმეტი წლის წინად ჩვენმა ქუთათურმა ქალებმა განიზრახეს თვიურის ჟურნალის დაარსება; ნებაც მოუვიდათ და კიდეც დაიწყო ჟურნალმა გამოსვლა „ქართული ბიბლიოთეკა“-ს სახელწოდებით. ჟურნალმა იმ თავითვე საზოგადოების თანაგრძნობა დაიმსახურა; ხელის მომწერლებიც საკმაოდ აღმოუჩნდნენ, ჩვენს სიხარულს საზღვარი აღარა ჰქონდა. მაგრამ არ გასულა ორი წელიწადი და ჟურნალი მოისპო.“ მე-IV მუხლი ამბობს, რომ საკვირაო სკოლა დაარსებულა ქუთაისს ქალების თაოსნობით და არ გასულა წელიწადი, ქალებს რაღაც კინკლაობა მოუვიდათ და საქმეს მარტო სამი მასწავლებელი-და შერჩ. ოცდა ხუთიდამო. მე-V მუხლში სწერია, რომ ქუთათურ ქალებს სამკითხველოსათვის საჭირო თანხა შეუკრებიათ, მაგრამ სამკითხველო-კი არსადააო. ამის შემდეგ შედარებით რუსის ქალებთან გვამტყუნებს ბ. სა—ლი. მოჰყავს მაგალითები ტფილისში, სტავროპოლში და ხარკოვში რა გაუკეთებია რუსის ქალთა მოღვაწეობას.

ბ. სა—ლი ქალებზედ აზრის გამოთქმის დროს სწორედ ისე მოქცეულა, როგორს შეჰშვენის მამა-კაცსა, როცა იგი დიაცზედ ლაპარაკს კადრულობს უსაფუძვლოდ! ასე რომ არ იყოს, არ იტყოდა: „წერა კითხვის გამავრცელებელს“ საზოგადოებას ქალებმა არაფერი შემწეობა არ აღმოუჩინესო. განა არ იცის, რომ თუ ამ პატივცემულ საზოგადოებისათვის როდესმე და სადმე ფული მოკრებილა ან ლატარია-ალეგრით, ან მეჯლიშების მართვით, ყოველთვის და ყოველგან უფრო ხშირად ქალების მეცადინეობა-მოთავეობით მომხდარა. მე ვგონებ ჩაუკვირვებლობით მოუვიდა ამის თქმა; თორემ განა თვით არ უწყის ეს. გაიხსენებდა! იმას მაინც, რომ წევრნი მამა-კაცნი მხოლოდ საწევრო ფულს იხდიან და განა მარტო ეს ასაზრდოებს საზოგადოებას, რომელსაც ასი ათასზედ მეტი ფული შეუგროვებია? რა საჭირო იყო ამომეწერა გაზეთებიდგან განცხადებანი, რომ კნეინა შარვაშიძის თაოსნობით, კნეინა ჭავჭავაძის თაოსნობით, კნეინა ორბელიანის თაოსნობით „წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების“ სასარგებლოდ გამართული ამა-და-ამ მეჯლიშიდგან წმინდა შემოსავალი იყო ამდენი და ამდენიო და გადაეცა დანიშნულებისამებრ... ამ განცხადებების ამოწერა შორს წაგვიყვანდა, ისევ სჯობია, ბ. სა—ლმა საზოგადოების მდივანს მიჰმართოს და შეიტყოს ის, რის შეტყობა წინადვე საჭირო იყო მისთვის, როდესაც იგი უსაფუძვლო წერილს სწერდა ქალების შესახებ.

რაც შეეხება დედათა სკოლის დაარსებას ბ. სა—ლს აქაც რაღაცამ უმტყუნა, არ ჩაუფიქრდა თვისავე ნათქვამს, რომ დედათა სკოლის დამაარსებელი მანდილოსანია და არა მამა-კაცი; თუ აქნობამდის საკმაო თანხა არ შეიკრიბა, ამაში ჩვენი სიღარიბეა დამნაშავე და არა ქალობა. ვგონებ, ეს მხარე ჩვენის ცხოვრებისა დაჰვიწყებია ბ. სა—ლსა, როცა ისე ეადვილება ფულების შეკრება.

ჩვენ რომ აქ სახელები ჩამოვთვალოთ, რაც ამ ოცს წელიწადში ჟურნალ-გაზეთები დაარსებულან მამა-კაცთაგან და ჩაილულის წყალი დაულევნიათ, დამერწმუნეთ ბ. სა—ლო, თავს მოგაბეზრებდით, მაგრამ არც მათი დაარსება და არც უარსებობა არავისთვის მამაკვდინებელს ცოდვად არ ჩაუთვლიათ. ყველამ კარგად იცის, რა პირობებშია დროგამოშვებითი გამოცემანი და თქვენი ნათქვამი: „ხელის მომწერლებიც საკმაოდ აღმოუჩნდნენ“ სიმართლეს მეტად დაშორებული

ადმინისტრაციის შუამდგომლობა იმის შესახებ, რომ ქუთაისის გუბერნიაში დაზარალებულთა შემწეობისათვის ხაზინამ 10 ათასი მანათი გარდადვას.

*** ამ მოკლე ხანში ეჩმიაძინის ახლოს უთხრიათ მიწა და უპოვნიათ მიწის ქვეშ შენობა, საცა უნახავთ 975 სხვა და სხვა ნაირი ჰურჭელი და მეორე დღეს კიდევ სხვა 345 ჰურჭელივე უპოვიათ. ნაპოვნი ჰურჭელი ეტყობა ძველია და შიგ ურევია სპილენძის თეფშები, ქვაბები, ჰაჰვები, სასწორი და უშველებელი ნაჭრები რკინისა. ყოველ ცის ამარა დღეს აურებელი ხალხი დადის თურმე სანახავადა. (ნ. ვ.).

*** ბორდოში არსებულს ღვინის აქციონურს კამპანიას თხოვნა წარუდგენია ფინანსთა სამინისტროში, რომ თურქისტანის მხარეს ადგილები დაეთმოს კამპანიას ვენახების გასაშენებლად, რადგანაც გამორკვეულია რომ იმ ადგილებში უკეთესი ბურღუნური და ბორდოული ღვინოები გაკეთდებაო. (ნ. ვ.).

*** ამ დღეებში სწავლა-განათლების მინისტრის მიერ დამტკიცებულ იქმნა ახალი წესდება წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებათათვის. ამ წესდების ძალით საზოგადოებანი წერა-კითხვის გამავრცელებელნი ექვემდებარებიან აწ არსებულ მათ შესახებ კანონებს და განკარგულებას მართებლობისას და ამას გარდა ვა იდებულ არიან ასრულონ სხვათა შორის შემდეგი წესნი: 1) წიგნების და თხზულებების დაბეჭდისათვის უნდა მოითხოვონ ნება-რთვა სწავლა განათლების მინისტრისაგან ყოველ თვითვეულ შემთხვევაში; 2) სასწავლებელნი და სკოლები, გამართულნი თვით საზოგადოებათაგან, უნდა იყვნენ ჯეროვან სწავლა-განათლების მოხელეების სრულ განკარგულების ქვეშ ისე, როგორც არიან სასწავლებელნი, ამ მოხელეთაგან დაწესებულნი. სასწავლებელნი, რომელნიც საზოგადოებისაგან არიან გამართულნი, ანუ მის მიერ ხელ-შეწყობილნი, შეიძლება ინახულონ საზოგადოების წევრთა მხოლოდ მაშინ, როცა საზოგადოებისაგან რწმუნებულ იქნებიან და გარდა ამისა მხოლოდ იმ საათებში, როცა სასწავლებელში სწავლა არ არის; 3) წევრთა არჩევანი კენჭით აღარ უნდა იქმნეს. ვისაც ჰსურს წევრად ჩაეწეროს საზოგადოებაში, მარტო უნდა აცნობოს გამგეობას და როცა საწევრო ფულს წარადგენს, გამგეობამ უნდა ჩასწეროს წევრთა სიაში. 4) თვითვეულის ცალკე საზოგადოების გამგეობა შესდგება თავ-მჯდომარისაგან, რომელიც დაინიშნება მინისტრის მიერ, თავ-მჯდომარის ამხანაგისაგან და ექვსი წევრისაგან, რომელიც უნდა ამორჩეულ იქმნან საზოგადო კრებისაგან და დამტკიცებულ მინისტრისაგან. 5) სწავლა-განათლების მინისტრს ნება აქვს გააუქმოს საზოგადოება, როცა იგი ამას საჭიროდ დაინახავს, თუ ვინიცობაა შეიტყო, რომ საზოგადოება უწესურად იქცევა, ან წესდებას არ ასრულებს. ბევრი კიდევ სხვა მუხლია დადგენილი ამ ახალ წესდებაში და ჩვენ მარტო არსებითნი და უმთავრესნი ამოვწერეთ. (ნ. ვ.).

*** ხაშური: 20 მარტს მოვიდა კოკისპირული წვიმა და მოიმატა მდინარე სურამულამაც, ხაშურელების სასაფლაოს საუბედუროდ. რაც შარშან დააკლო ამ მდინარემ, ის წელს შეუსრულა. წარსულს წელს ისე დაუახლოვდა მდინარე სასაფლაოს, რომ მოგლიჯა მიწა და მოიტაცა რამოდენიმე მიცვალებული კუბოიანათ და ჩაატარა სოფელ ოსიაურის გვერდზე. ამისთანავე მაგალითის მნახველი იყო წელსაც ერთი ხაშურელი გლეხი. როდესაც ის ხეებს აბამდა წყლის ნაპირზე სასაფლაოს მახლობლად, ამ დროს მოიმსხვრა მიწა და მოიტაცა წყალმა ახლად მიცვალებული. გლეხი თმებში წასწვდა დასაკავებლად, მაგრამ თმები ხელში შერჩა და სხეული-კი გაიყოლა თან მდინარემ.

ამ დიდ მარხვაში ადგილობრივმა მღვდელმა მამა' სუხიაშვილმა, რამდენადმე შეამაგრა სასაფლავო, მაგრამ ამ შეკეთებამ ბევრი ვერაფერი უშველა. თუ დროზედ არაფერი უშველეს, მალე ეკკლესიამდისაც მიიტანს მდინარე, რადგან პირდაპირ სასაფლავოსა სცემს წყალი.

*** სურამსა და ხაშურში კვირაუქმე დღეს არ კეტავდნენ დუქნებსა და მაღაზიებს, ხოლო ეს ერთი კვირაა, რაც აქაურმა ბოქაულმა სასტიკად აღკრძალა მათი გაღება ხსენებულს დღეებში. მაგრამ ვინც აქამდის ხორცს არა ჰყიდდა, ეხლა დაიწყო ყასბობა, რომ მის შემწეობით ჰყიდოს ქურდულად სასმელები და სხვა წვრილმანი სანოვაგე.

აქაურ დუქნების პატარ-პატარა ოთახებში ერთ თავად ქაღალდის თამაშობაა გაჩაღებული. ბევრი ცოლ შვილიანი კონდუქტორი სტოვებს ამ დუქნებში ქაღალდის თამაშობაში მთელს თავისს ჯამაგირს და მიდის ჯიბე-ცარიელი სახლში. კარგი იქმნებოდა რაიმენაირად ეშველოს და ეს მავნე თავგასართობი აღეკრძალოთ.

შენიშვნა „მოამბეზედ“.

მოგეხსენებათ, რომ პერიოდულის ლიტერატურის დედა-ბოძს ყველგან შეადგენდა და შეადგენს თვიური ჟურნალი. გაზეთი, ყოველ-დღიურია იგი, თუ საკვირაო, მხოლოდ წუთის საზრდოს იძლევა და მერმე ქრება შარშანდელი თოვლივითა. ძნელად შეგხვდებათ მკითხველი გაზეთისა, რომელიც ინახავდეს მის ნომრებსა და აკაზმინებდეს წიგნად. თითქმის ყველას ხელში იგი მეორე-მესამე დღეს ქრება ფარვანსავით. მართალია, თუ გაზეთი მარჯვედ და ცოცხლად მოქმედობს, იგი აფხიზლებს საზოგადოებას, მოძრაობაში მოჰყავს, მის წარმატებას ეხმარება; მაგრამ სალიტერატურო სამკვიდროს-კი იგი არ შეადგენს. საშვილი-შვილო შენობის მნიშვნელობა აქვს მხოლოდ ჟურნალსა, რომლის ყოველი ნომერი ისევე ხანგრძლივად არსებობს, როგორც წიგნი. ყოველთვიური ჟურნალი ყოველ-წლივ ამდიდრებს ლიტერატურას თორმეტი ახალი წიგნით, რომელიც ას წლობით სცოცხლობს და გონებრივს საზრდოს აძლევს ერსა დიდი ხნობით.

სამაგიეროდ, ყოველ-თვიურის ჟურნალის წარმოება ბევრად, ძლიერ ბევრად ძნელია გაზეთზედა. გაზეთი შეგიძლიანთ ავსოთ სხვა-და-სხვა წვრილმანი ამბებით, შენიშვნებით, რომელთა დაწერა სიძნელით არ აღემატება მოკითხვის ბარათებსა, მაკრატელი გაიხადოთ მუდმივ თანამშრომელად, ბეჭდოთ ნაწერები უბრალო წერა-კითხვის მცოდნეთა და ასე იოლად გამოხვიდეთ მკითხველთა წინაშე. ჟურნალში'-კი უნდა მოათავსოთ ვრცელი მოთხრობები, დასაბუთებული სტატიები, მეცნიერულნი გამოკვლევანი, მიმოხილვანი, განვითარებულნი საკრიტიკო წერილები და სხვანი. ყველა ეს ითხოვს ნიჭს, საფუძვლიან განათლებას, ცოდნას მეცნიერებისას და ცხოვრებისა, დიდს შრომასა და დიდს ხარჯსა.

ხოლო ამ დიდს ხარჯს დიდი შესავალი როდი უძღვის წინა. გაზეთის კითხვა შეუძლიან ყველას, ვინც კი ხეირიანი წერა-კითხვა იცის, ვისაც ორი-სამი წელიწადი უსწავლია დაბალს სკოლაში; ბევრი იბარებს მას, რადგანაც ყოველ-დღიური ამბები და ვარმები უმრავლესობისათვის შეადგენს ერთად-ერთს სანტერესო საგანსა. ჟურნალზედ-კი ხელს აწერენ მხოლოდ შემძლებელნი და განათლებულნი, რომელთაც გახსნილი აქვთ მადა ნამდვილი სწავლისა, გემო ლიტერატურისა, მიჩვეულნი არიან საფუძვლიანს, განვითარებულს მსჯელობასა, მეცნიერული წყურვილი აწუხებთ. ხოლო ამისთანა პირნი მცირეოდენს ნაწილს შეადგენენ ყველა ქვეყანაში და მეტადრე იმისთანა უკან ჩამორჩენილში, როგორიც არის ჩვენი საქართველო.

ამ მიზეზებისა გამო თვით ევროპასა და რუსეთში გაზეთები ბევრი გამოდის და ჟურნალები-კი მცირედ იბეჭდება. სამაგიეროდ, ჟურნალებს დიდი გავლენა აქვთ საზოგადოებაზედ და უფრო მეტის პატივით და მეტის თანაგრძნობით სარგებლობენ. რასაკვირველია, ჩვენში საქმე უარესს მდგომარეობაში უნდა იყოს და არის კიდეცა. თვით მდიდარს სომხებს, მდიდარებსა არა მარტო ფულით, არამედ განათლებითაც, ძლიერ გაუძნელდათ რიგიანი ყოველ-თვიურის ჟურნალის ქონა. მათმა „პორძ“-მა იცოცხლა მხოლოდ რამდენიმე წელიწადი, ისიც ლოღიალით, და თქვენი ჰირი წაიღო; მისს საფლავზედ აღმოცენდა ყოველ-კვირეული გაზეთი „არძაგანკი“ და კაი ხანია სცოცხლობს, რადგანაც ამისთანა გამოცემის წარმოება ბევრად უფრო ადვილია, ვიდრე ჟურნალისა.

ყველამ კარგად ვიცით, თუ რა ხანგრძლივი სიცოცხლე ჰქონდა წინანდელს ქართულს ჟურნალებსა. „საქართველოს მოამბემ“ იცოცხლა მხოლოდ ერთი წელიწადი, თუმცა ბრწყინვალედ-კი, „კრებულმა გასძლო რავდენიმე წელიწადი. სხვებმა იღოღიალეს და დაჰკნენ აყვავებამდე; ყოველ-თვიური ჟურნალები ერქვათ, მაგრამ, ვგონებ, ხუმრობით. დაიბეჭდებოდა,

უნდა იყოს. განა რომელს გამოცემასა ჰყავს, ან ჰყოლია საკმაო ხელის მომწერნი, რომ ქალთა ჟურნალსა ჰყოლოდა? თქვენ საკმაო ხელის მომწერნი იშოვნეთ და ქუთაისში-კი არა—სოფლადაც დაგიარსებთ იმავე დანიშნულების ჟურნალს. იტყვით, გამოცემა თვით იშოვნის ხელის მომწერლებსაო, თუ ღირსი იქმნებაო. ესეც ნაცადია და უარ-ყოფილი, რადგანაც ქართველთ ჯერ ქართულად არც კითხვა ვიცით და არც წაკითხულის გაგება. წაკითხულის გაგება არ ვიცით, გესმით ბ. სა—ლო? ქართულად სჯას ხომ ისე უფრთხით, რომ მზადა ვართ დაუცხრომელ მტრებად გადავექცეთ მას, ვინც ამ გარემოებაში ჩაგვაყენებს. ტფილისის სათავად-აზნაურო სკოლა ერთად-ერთი სკოლა არ არის მამაკაცთაგან ბანკის ფულებზედ დაარსებული? ხანჯლის ტრიალი-კი არ მოგვსვლიათ მამა-კაცებს,— და რაც მომხდარა ის-კი კინკლაობას ბევრად გადააჭარბებს. რად გაგიკვირდათ, მარტო კინკლაობა ასპარეზზედ ახლად გამოსულ ქალთა, როცა ძველნი და გამოცდილნი მოასპარეზენი არ ინდობენ ერთმანეთს სულით-ხორცამდის?

მე დაუჯერებელ ამბად მიმაჩნია ის, რაც წერილის სტრიქონებს შუა იკითხება, შესახებ ქუთათური ქალებისაგან სამკითხველოსათვის ფულის შეგროვებისა. თუ ამონაკითხი მოულოდნელად მართალი აღმოჩნდება, არც ის გამიკვირდება, რადგანაც შეიძლება, აღმოჩნდეს რომელიმე მამა-კაცისაგან ბანქოში წაგებულად, ან რომელიმე მის მოთხოვნილების დასაკმაყოფილებლად დახარჯული. მაგრამ რას ვამბობ? მამა-კაცისათვის ხომ დანაშაულად ჩასათვლელი არ არის, თუნდა რომელიმე ფონდისათვის შეგროვილი ფული შეჭამოს, ეს ამბავი „არ ახალია, ძველია“.

გამამტყუნებელი მუხლები ხომ საგაზეთო წერილის შესაფერად განვიხილეთ, ახლა წერილის საწადელს აზრს შევეხოთ. საქმე იმაშია, რომ ხალხის განათლებას ესაჭიროება კერძო თაოსნობა და კერძო მთაოსნებლად უნდა ქართველი ქალები იყვნენ, ისე როგორც რუსის ქალები არიან. აზრი, როგორც ხედავს მკითხველი, ყოვლად მოსაწონია. მხოლოდ ბ-ნ სა—ლს ორი რამ ავიწყდება: ერთი, რომ რუსის ქალები სხვა პირობებში არიან მას შემდეგ, რაც ისინი ნიგილისტკების სახელით აღარ ინათლებიან. მათი პროგრამმა გამორკვეული და უდარაჯოა. გამორკვეული პროგრამმა მათში ჰბადებს ერთს მისწრაფებას, რაც შეიძლება მალე ასწავლოს წერა-კითხვა და აღუძრას სურვილი წიგნაკების კითხვისა, რომელშიაც მრავალი საზოგადოება მართებლობისაგანვე ხელ-შეწყობილი ეხმარება გროშიანი და ორ გროშიანი წიგნაკებით. უდარაჯობა მოღვაწის ხელფეხს უხსნის ყველას, ვისაც-კი სურვილი აქვს, ასწავლოს, ოღონდ სწავლება შეეძლოს, მიუხედავად იმისა, აქვს დიპლომი მასწავლებლობისა, თუ არა. ჩვენში კი პროგრამმა გამოურკვეველია, ანუ უკედ ვსთქვათ ადგილობრივს საჭიროებასთან არ არის ჰარმონიულად შეთანხმებული. მართალია პროგრამმა დასტამბულიცაა და საჯაროდ გამოცხადებულიც, მაგრამ ჩვენთვის ის ამოცანაა და არა პროგრამმა. იქ სახალისო და სამადლობელი, ჩვენში-კი ჯალათობაა და მიტომ სასამდურავო. იქნება გჯერათ, რომ ხალხი მართლა ყველა მასწავლებლის მადრიელია? მარტო იმ მასწავლებლის მადრიელია, რომელსაც ხუთის წლის შემდეგ აღარ დააყენებენ მასწავლებლად. რადგანაც, ვინც ხალხის საჭიროების დაკმაყოფილებას სცდილობს, იმან უეჭველად პროგრამმა უნდა დაარღვიოს. მე ვიცი მასწავლებელი, რომელსაც დიდი და პატარა უჩივის და ვისგანაც ჯერ არს სამადლობელი საჩუქრები მოსდის. ისეთი მასწავლებელი ქალიც ვიცი, იმავე კაცის ამხანაგი, რომლის მადლობელია ხალხი და არა თუ ვისიც ჯერ-არს მაღლობას არ აღირსებენ, ჯილდოს ვინღა დაეძებს, იქნება გამოაგდონ კიდეც. არ-კი გეგონოთ მარტო ორი მასწავლებელი ვიცოდე და აქედამ საზოგადო დასკვნა გამომყვანდეს. არა, მოწოდებულნი მრავალნი არიან, ხოლო რჩეულნი-კი ცოტანი. აგრეთვე სახალხო სამკითხველოების საქმეა. სახალხო საკითხავების დაარსება, უნდა მოგახსენოთ, რომ ძალიან ადვილად ასასრულებელია და არც არავინ იტყვის უარს, ვისაც-კი შეუძლიან რამე. საქმე იმაშია, რომ ჩვენი მხრით თუნდა არავითარი დაბრკოლება არა ჰქონდეს, სხვა მხარე არა აქვს დამაპრკოლებელი? თქვენ გიფიქრნიათ, ან გაგითვალისწინებიათ, სადამდინ ძნელია ამ საქმის მეორე მხრით გამოწყობა? იქნება მე ვცდებოდე, ამისი შესახები კანონმდებლობა საკმაოდ არ ვიცოდე, ხოლო ვიტყვი, ოღონდ მეორეს მხრივ ნებართვა-კი მოგვეცით და სიტყვას გაძლევთ, ყოველ კუთხეში დავაარსოთ სახალხო სამკითხველოები. ნებართვა იმ შეუცვლელი პირობით-კი უნდა იყოს შემოსილი, რომ სავალდებულო არ იყოს გიგაურიშვილებისათვინ და ტატიშვილებისათვინ „Капитанская Дочь“, „тарасъ Бульба“, „Старосвѣтскіе помѣщики“... და ამისთანები იმ ენაზედ უკითხო, რა ენაზედაც ეს მართლა სანაქებო თხუზულებებია დაწერილი. მგონია სახალხო სამკითხველოების საქმის გამოწყობა, როგორც ერთხელ „ივერია“-მაც გამოსთქვა, შეუძლიან „წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებას“ და ამან რომ ამ საქმეს მეტი ყურადღება მიაქციოს, ვიდრე სხვას, თუნდა სკოლებს, ჩემის აზრით, მეტი გაკეთდება, ვიდრე კეთდება.

ამის გარდა, აბა მიაქციეთ ყურადღება საოჯახო პირობებს, რომელნიც ზემოდ ჩამოთვლილ დაბრკოლებებზედ ძლიერნი თუ არა, სუსტნი არ არიან. ყველაზედ ძლიერი დაბრკოლებანი ჩვენი საზოგადო მოღვწეობისა ის წვრილმანი მიზეზებია, რომელნიც ხელ-ფეხს გვიკრავენ ოჯახშივე, როცა ჩვენ გვებადება აზრი ოჯახს გარედ მოღვაწეობისა. როცა-კი ჩვენ გადავდგამთ ოჯახს გარეთ მოღვაწეობის პირველ ნაბიჯს, ჩვენ ამით უეჭველად ვაწყენინებთ, გულს ვატკენთ შორეულს ნაცნობებს-კი არა, ჩვენს მამებს, ჩვენს ძმებს, ჩვენს ბიძებს, სიძეებს, ქმრებს, ე. ი. თითქმის ყველა იმათ, ვისაც-კი ჩვენ ვუყვარვართ. გგონიათ, რომ ადვილია ამ ნაბიჯის გადადგმა? განა ადვილია მოიქცეს ქალი იმ მახლობელთა საწყენად და წინააღმდეგ, რომელთაც ის უყვართ და რომელნიც იმას უყვარან? აი რა პირობებშია დღეს ქალი და თქვენ-კი რომ თავს იქებთ საზოგადო მოღვაწეობითა ათასი წლობით გაკაფულს და გაკვერილს გზაზედ დაზდიხართ, ისიც ათასში ერთი უბორძიკოთ და ეგეც გიკვირთ? რა უშლის ბ. სა—ლო, ქალების საზოგადო მოღვაწეობას, მათი უსაქმურობა, თუ თქვენი, ვითომც და, მათზედ ზრუნვა და საქმიანობა? მაგრამ ამაზედ აღარას ვიტყვი.....

ბარბარე სულხანიშვილის ასული.

(დასასრული იქმნება)

ბატონებო, თხელი ლავაშივით წიგნაკი და ზედ ეწერა: იანვარი, თებერვალი, მარტი და აპრილი. მთელის წლის ნომრები რომ ერთად შეგეკრათ, ერთი მოზრდილი წიგნი ძლივს გამოვიდოდა. ან არა და ყველა თანამშრომლებს საფანელი შემოაკლდებოდათ და მხოლოდ ერთის ბედნიერის ერთად-ერთი ვრცელი წერილი შეადგენდა ხოლმე მთელს ნომერსა. შინაარსს ხომ ნუღარ მეტყვით. გარდა ზოგიერთა ნიჭით და ცოდნით დაწერილი სტატიისა, დანარჩენი სულ წყლისა და მახოხისაგან შესდგებოდა.

სრულიად სხვა სურათს წარმოადგენს ახლანდელი ჩვენი ყოველ-თვიური ჟურნალი „მოამბე“. ორი წელიწადია იგი გამოდის ყოველ თვე ვეებერთელა ტომებად და მთელი ოც-და-ოთხი წიგნი შესძღვნა ჩვენს საზოგადოებასა. დიდი წილი ყოველის ნომრისა შესდგება ნიჭით და ცოდნით დაწერილი წერილებისაგან, რომელთა შორის ზოგნი მაინც დაამშვენებდნენ ევროპიულს საუკეთესო ჟურნალებსაც-კი. მართალია, მდარე რამეებიც ურევია, ნათარგმნს ბლომად ადგილი უჭირავს; მაგრამ ნუ დავივიწყებთ იმასაცა, რომ თვით საუკეთესო რუსული ჟურნალი „მოამბე ევროპისა“, რუსის საუკეთესო პროფესორების და მეცნიერების ორგანი, იძულებულია ხშირად ბეჭდოს მდარე და ნათარგმნი რამეები, რადგანაც ნიჭიერნი და განვითარებულნი მწერალნი ას მილიონ რუსთა შორისაც მცირენი არიან. ენა „მოამბისა“ უმეტესი ნაწილად ჩინებულია და ბევრით კანონიერი და უკეთესი, ვიდრე სხვა ჩვენი პერიოდული გამოცემებისა.

ამისთანა ჟურნალის გამოცემა ჩვენში მეტად დიდს შრომას და უნარს ითხოვს და ბარაქალა რედაქციას, რომ იგი პირნათლად უძლვება ამ შრომასა. და ისიც როგორ შრომასა? სრულიად უმადურსა. მაშინ, როდესაც „ივერია“ და „კვალი“ თავისს მუშაკებს მეტ-ნაკლებობით აჯილდოებენ, „მოამბე“ ითხოვს თავისის რედაქციისაგან სრულიად უანგარო მოღვაწეობასა. თუ ჟურნალს საგონორარო ფული რჩება, იგი მთლად ეძლევა გაჭირვებულ თანამშრომლებსა, და თვითონ რედაქცია-კი, რომელშიაც არა ერთი გაჭირვებული შრომობს, გროშსაც არ იღებს თავისს სასარგებლოდ.

განა ყველა ქართველმა, ვისაც-კი ცოტაოდნად გული შესტკივა საზოგადო სიკეთისათვის, ვინც ჩვენში სერიოზულის ლიტერატურის გაზრდას, წარმატებას და აყვავებას ნატრობს ხელი არ უნდა მოუმართოს „მოამბეს“, დაეხმაროს, რითაც-კი შეუძლიან, ეცადოს მის გავრცელებას ჩვენს საზოგადოებაში? მაგრამ ამის ნაცვლად რას ვხედავთ? ზოგნი ჩვენგანნი დაუძინებელი მტრობით ეკიდებიან, ყოველ ღონისძიებას ხმარობენ, რათა სახელი გაუტეხონ, გაათახსირონ, შეუმცირონ ხელის მომწერნი და საქმე გაუჭირონ. დაბადებიდგან ჟურნალისა ერთი ღვთისწყალობა არ უთქვამთ მისთვის, სულ ღვთისრისხვას ნატრულობენ. არც ერთი საქები წერილი არ მოუწონებიათ, არც ერთი კეთილი სიტყვა არ გამოუმეტებიათ. სანაცვლოდ, თუ რასმე კლანჭი გამოედებოდა, თუ რისამე დაწუნება შესაძლებელი იქნებოდა, ერთს ღალადისს, ერთს ალიაქოთს ასტეხდნენ.

საზოგადოებაც გულგრილად ეპყრობა უმეტესს ნაწილად და აქამდის იმდენად ვერ მოუმართა ხელი, რომ შემოსავალი გასძღოლოდა გასავალსა. წელიწადში თუნდა ასი თუმანი ეხარჯება რედაქციას იმაზედ მეტი, რაც ხელის მომწერლებიდგან შემოსდის. თანამგრძნობი, მართალია, ბევრი ჰყავს საზოგადოებაში, მაგრამ ბალა ეს არის, რომ ეს თანაგრძნობა პასსიურია და არა აქტიური, სიტყვითია და არა საქმითი. ბევრია მონატური ჟურნალის კეთილ-დღეობისა; მაგრამ ცალიერი ნატვრიდგან აბა რა გამოვა, თუ არა სიცალიერე. სრულიად სხვა რიგად დატრიალდებოდა ჩარხი ჩვენის ერთად-ერთი ჟურნალისა, თუ სიტყვიერს თანაგრძნობას საქმითი დახმარება მოჰყოლოდა. ბევრ-გვარად შეიძლება ქართველმა ამოუჩინოს დახმარება: რიგიანი წერილების გზავნით უგონორაროდ, დაბეჭდილის წერილების გავრცელებით საზოგადოებაში და ხელის მომწერლების მოპოებით, გამრავლებით.

თუ საზოგადოებამ ამაზედ მეტი თანაგრძნობა და დახმარება არ ამოუჩინა „მოამბეს“, მას შემდეგ წლებში ძლიერ გაუჭირდება არსებობა და შესაძლებელია ერთად-ერთი ყოველ-დღიური ჟურნალი, ერთად-ერთი დედა-ბოძი სერიოზული პერიოდულის ლიტერატურისა, საუკუნოდ გამოგვესალმოს, ჩვენ სავალალოდ და საუბედუროდ. ჩვენ დარწმუნებული ვართ, რომ რედაქცია დიდ-ხანს იქნება მხნედ, დიდ-ხანს გაუძლებს დეფიციტსა და საზოგადოების გულგრილობასა; მაგრამ რათა ეს მხნეობა გამარჯვებით დაგვირგვინდეს, საჭიროა ნამდვილი აქტიური დახმარება საზოგადოების მხრივ.

დასასრულ ერთი რჩევა უნდა მივსცე „მოამბის“ რედაქციას. იმან აღუთქვა მკითხველებს თვეში რვა თაბახიდგან ათ თაბახამდე, და ჰბეჭდავს კი უმეტეს ნაწილად თორმეტ თაბახიან წიგნებსა. მე მგონია, რომ საზოგადო ინტერესი ამას სრულიად არ მოითხოვს და საქმეს ტყუილად იჭირებს რედაქცია. ქართველი ჯერედ ისეთი ერთგული არ არის კითხვისა, რომ რვა თაბახიანმა ჟურნალმა არ მისცეს მას საკმარისი მასალა მთელის თვისათვის. ზოგს კიდევაც აფთხობს სიდიდე ჟურნალისა: ვინ მოერევა ამოდენა წიგნსაო, და კითხვის დაწყება უძნელდება. ამის გარდა, ჩვენ ლიტერატურული ნიჭით და ცოდნით იმდენად მდიდარნი არა ვართ, რომ თორმეტ თაბახიანი წიგნი ყოველთვე გავავსოთ შინაარსიანი და ჩინებული მწერალებითა. ძალა-უნებურად უნდა გავურიოთ მდარე რამეები და ესენი კი სხვა მწერლებსაც ჩრდილს აყენებენ, სახელს უტეხენ, და მტერს აძლევენ შემთხვევას ერთი უშველებელი ღალადისი გააბას ჟურნალის უვარგისობაზედ.

ამიტომ ძალიან კარგს იზამს რედაქცია, თუ დაპირებისამებრ გამოსცემს რვა თაბახიანს ჟურნალსა. რავდენადაც რაოდენობით იკლებს, იმდენად ღირსება მოემატება და საქმეც ეს გახლავთ.

იაკობ სიმონიძე.

კორესპონდენცია.

ს. ქუხი. როგორც ვაუწყეთ გაზ. „ივერიის“ მკითხველებს ჩვენს კორრესპონდენციაში სოფ. ქუხიდამ ხუთ მარტს უნდა მომხდარიყო პირველი წლიური კრება „მეაბრეშუმეთა პირველ ამხანაგობისა“, რომელიც ერთის წლის წინედ დაარსდა ჩვენს სოფელში. „ამხანაგობის“ პირველს წლიურს კრებას წევრები დიდის თანაგრძნობით მიეგებნენ და კრებაზედ დასასწრებლად ხუთასამდე წევრი გამოცხადდა. კრებამ მოისმინა და დაამტკიცა ანგარიში წარმოდგენილი ამხანაგობის მმართველისაგან. რომ მკითხველმა საზოგადოებამ უკეთ დაინახოს თვალსაჩინო წინ-სვლა ამ ნორჩ ამხანაგობისა, მოგვყავს დაწვრილებით სრული მისი ანგარიში: ამხანაგობას ამ ერთი წლის განმავლობაში შემოსვლია:

წილის ფასათ წევრთაგან—5143 მ. 37 კ., ნასესხი—1794 მ. 15 კ., ჭიის თესლის ფასი 1344 მ. 51 კ., გაყიდული პარკის ფასი 11,172 მ. 44 კ., ნისიათ წაღებული დაბრუნებია 533 მ. 56 კ., მატყლის ფასი 42 მ. 87 კ., ქსოვილებისაგან 4 მ. 85 კ., კერძო პირთა ანგარიშისაგან 27 მ., სხვა-და-სხვა შემოსავალი 70 მ. 27 კ. სულ 20,133 მ. და 2 კ.

გასავალი ჰქონია:

აბრეშუმის პარკის ფასათ 8077 მ. 67 კ., თესლის 1859 მ. 55 კ., ძაფის 184 მ. 95 კ., მატყლის ფასათ 52 მ. 80 კ., ნისიები გაუცია 764 მ. 40 კ., მევალეებისთვის მიუცია 1694 მ. 15 კ., კერძო პირთა ანგარიშში 34 მ., ქონება შეუძენია 2994 მ. 51 კ., წილის ფული დაუბრუნებია *) 40 მ. 10 კ., სამმართველოს ხარჯები 740 მ. 9 კ. სულ 16,442 მ. 22 კ.

პირველ მარტისთვის ამხანაგობას აქვს:

წილის ფული 5103 მ. 27 კ., ვალი 100 მ., წმინდა მოგება 3428 მ. 38 კ. სულ 8631 მ. 65 კ.

ამ 8631 მ. 65 კა-დან ნაღდ ფულათ არის 3690 მ. 80 კ., ჭიის თესლი—913 მ. 40 კ., აბრეშუმის ძაფი 780 მ. 10 კ., მატყლი 15 მ., ნისია 930 მ. 84 კ., კერძო პირზედ 7 მ., ინვენტარი 2994 მ. 51 კ. სულ 8631 მ. 65 კ.

ინვენტარს ამხანაგობისას შეადგენს: ოთხი აბრეშუმის სალები მანქანა, თხუთმეტი საქსოვი მანქანები, აბრეშუმის ძაფის სართავი მანქანები, მატყლის სართავები და სხვა წვრილმანი იარაღები: საკარცხლები, დგიმები, მაქოები და სხვა.**) ინვენტარსავე შეადგენს ამხანაგობის სამი სახლი, რომლებშიაც მოთავსებულია: ერთში ქსოვა, მეორეში რთვა და მესამე-კი წარმოადგენს პარკების სახმობ გძელ ფარდულს. ეს სახლები მოთავსებულია ნახევარ დესეტინა ეზოში, რომელიც მაღალის მესრით არის შემოკავებული. შემოკავება დასჯდომია ამხანაგობას 18 თუმნად (ესეც ინვენტარში შედის) ხოლო თვითონ ეზო შემოსწირა ადგილობრივმა გლეხმა იესე შავლაყაძემ, რომლის ასეთი მოქმედებაც სწორედ რომ საყურადღებო არის და დიდის მადლობის ღირსიც.

ზევით მოხსენებული 3428 მანეთი წმინდა მოგება საზოგადო კრებამ ასე გაანაწილა: სათადარიგო თანხისათვის გადასდვა 342 მანეთი (10% მოგებისა), სააღებ-მიცემო თანხის მისამატებლად 342 მანეთი (10% მოგებისა), დივიდენდად დარიგდა 1530 მანეთი (თითო პაის, რომელიც თუმნად ღირს, ერგო სამი მანეთი მოგება), 300 მანეთი გადასდვა ჭიის თესლის მოსამზადებელ საჭირო ინვენტარისათვის, 464 მანეთი მისცეს წარსულის წლის შრომისათვის მმართველს და ორს მისს თანაშემწეს (მოლარეს და მდივანს). ეს პირნი წარსულს წელში უსასყიდლოდ მსახურებდნენ, მხოლოდ ამ მიმდინარე წლისათვის კრებამ 600 მანეთი დაუნიშნა წლიურ ჯამაგირად ამხანაგობის მმართველს ბ-ნს ნესტორ წერეთელს, 300 მანეთი გადადებულ იქმნა შეძენილ ქონებაში გაჩერებულ თანხის შესავსებად, 100 მანეთი მიეცათ მოგებად იმ პირთ, რომელთაც პარკი უფასოდ ანდეს ამხანაგობას გაყიდვამდის, 50 მანეთი გადიდვა ღარიბთათვის.

ამ მიმდინარე წლისათვის ამხანაგობამ დაადგინა გახსნას ორი განყოფილება: ერთი დაბა ხონში და მეორე გურიაში ან სამეგრელოში; თუ საშუალებაც ხელს შეუწყობს, დადგენილ იქმნა აგრეთვე დაიბეჭდოს კიდევ 1000 თითო თუმნიანი პაი. ამხანაგობის პირველ საჭიროებას დღეს-დღეობით შეადგენს მოკლე ვადიანი იაფი კრედიტის მოპოვება, რომ პარკის სყიდვის დროს, როცა ამხანაგობას დიდძალი ფული ეჭირვება, რომელმამე ჩვენებურმა საკრედიტო დაწესებულებამ პარკის გირაობით ათხოვოს ამხანაგობას საჭირო ფული. ეს მით უფრო მოსახერხებელია, რომ ქუხის საზოგადოებაში არსებობს ორი გამსესხებელ-შემნახველი ამხანაგობა, თვითონ ქუხ-გუბისა და გოჩა-ჯიხაიშისა, ამათ შეუძლიანთ უთავდებონ ახალ ამხანაგობას წინაშე საკრედიტო დაწესებულებათა, რომ ამ უკანასკნელთ გირაო არ დაეკარგებათ და საქონლის გასყიდვის შემდეგ უკანვე დაუბრუნდებათ ამხანაგობაზედ მისესხებული ფული. ჩვენ შეგვიძლიან მივუთითოთ ამხანაგობას ტფილისის ახლად დაარსებულ სამეურნეო დამხმარებელ კრედიტის ბანკზედ, რომლის პირდაპირ მოვალეობას შეადგენს დაეხმაროს კრედიტით ასეთ ამხანაგობებს.

ივანე გორდაძე.

1896 წ. 18 მარტი.

*) ეს ფული ამხანაგობას შეცთომით მიუღია, თორემ წილის ფული, სანამ ამხანაგობა სულ არ მოსპობს თავის არსებობას, არვის არ უბრუნდება.

**) გარდა წვრილმანი ნივთებისა, რომლებიც მოსკოვიდამ არის გამოწერილი (საკარცხლები და სხვა), სხვები ადგილობრივ დამზადებულია და ინვენტარის შეფასების დროს იმ მანქანების ფასი ნაანგარიშებია, როგორც დაუჯდა ამხანაგობას მათი მასალა. გაკეთების ფასები-კი სამმართველო ხარჯებშია ნაჩვენები საზოგადო ხარჯებათ.

კიდევ წყალდიდობა.

ჯერ ისევ აღდგომის წინა კვირას დაიწყო წვიმები იმერეთში და საშინლად ააჭინჭყლიანა ბუნება. მაგრამ ეს არ იკმარა და 25 მარტიდამ დაიწყო გაბმული წვიმა, რომელმაც მოალხო მთებზე თოვლი, მოედვა ხევ-ხუევებს და მოაზღვავა მთლად იმერეთის მდინარეები. ჩხერიმელა, ყვირილა, რიონი, ძირულა და სხვანი საშინლად მოდიდნენ, მიედვნენ იმერეთის დაბლობს ადგილებსა და ზოგიერთი სოფლები, მრავალი სახნავები, ვენახები, სასიმინდოები და მინდვრები მთლად მირეცხ-მორეცხა. ახალი წყალდიდობა წარსულის წლის შემოდგომის გამანადგურებელს წყალდიდობას არაფრით ჩამოუვარდებოდა, ხოლო უფრო საგრძნობელი, უფრო საზარალო იყო მით, რომ წარსულის წლისას და ზამთრის სისასტიკეს ზედ დაერთო და მით ხალხს „ვიში“ და „ვუი“ გაუათკეცა: მრავალი საქონელი, შინაური ფრინველი და სხვ. იმსხვერპლა ამ შეუბრალებელმა სტიქიონურმა მოვლენამ.

მარტო სოფლები, მარტო მათი მცხოვრებნი და მათი სიმდიდრე არ შემოქარგლა წყალდიდობამ; აქ, როგორც შარშანაც, ერთად მათთან დაზიანდა კავკასიის რკინის გზა, რომელიც თითქმის ოც-და-ათის ვერსის მანძილზედ წალამა, ხოლო რამდენსამე ადგილას სრულიად გაუვალი გაჰხადა იგი. მრავალ ადგილას ძირიანად დათხარა ტელეგრაფის ბოძები და მოსპო ყოველგვარი ხმის მიწოდებ-მოწოდება ტფილისსა და ბათუმს შუა, საშინლად წაახდინა აჯამეთის დროებითი ხიდი და ძირულასი, ორ-სამ ადგილას შემაგრებული მიწა მოაზვავა და ამ რიგად შესწყვიტა მატარებლების მიმოსვლა. რკინის გზის გამგეობამ ჯეროვანი განკარგულება მოახდინა, წავიდა დაზიანებულ ადგილის დასათვალიერებლად კავკასიის რკინის გზის ტელეგრაფის უფროსი, ინჟენერი ბალიუკევიჩი და თვითონ ჰხელმძღვანელობდა მუშაობის დროს, გაცხარებული მუშაობაა ყველგან, სადაც-კი რამ არის დაზიანებული მთელს გზაზედ, მაგრამ ჯერ-ჯერობით გზა მაინც ვერ გაუმაგრებიათ.

უცხოეთი

ეგვიპტე. ჰავასის სააგენტოს დეპეშებიდამ ვიცით, რომ ეგვიპტის სავალო კასსის კომისსიის იმ გარდაწყვეტილებას, რომლითაც სათადარიგო თანხიდამ ეგვიპტეს მიეცა ფული დონგოლის ექსპედიციისათვის, წინააღუდგა საფრანგეთისა და გერმანიის წარმომადგენლები. საქმე ამით არ გათავებულა. ეგვიპტის საერთაშორისო სასამართლოში საჩივარი შეუტანია კერძო პირებს, კომისსიას უფლება არა ჰქონდა იმ სათადარიგო თანხიდამ ფული დაეხარჯა სხვა რაიმესათვისო, ის ჩვენი ვალების გასასტუმრებლად არის გადადებულიო. სასამართლოს უწყებით მოუწვევია ოთხი ევროპის სახელმწიფოს წარმომადგენელნი, კომისსიის წევრები, რომელნიც დასთანხმდნენ სათადარიგო თანხიდამ ფულის დახარჯვაზედ და აგრეთვე თვით ეგვიპტის მთავრობაც. უნგრეთის ოფიციოზური გაზეთი ამბობს, რომ საერთაშორისო სასამართლოს არა აქვს უფლება ასეთს მძიმე საპოლიტიკო კითხვებს შეეხოსო. კომისსიის გარდაწყვეტილებამ ევროპის სახელმწიფოების ორ ბანაკად გაყოფა თვალ-საჩინოდ გახადა,— ერთ მხარეს „სამთა კავშირი“ და ინგლისია, მეორეს-კი რუსეთი და საფრანგეთი, რომელნიც ოპოზიციას უწევენ პირველ ჯგუფის სახელმწიფოებს. „სამთა კავშირის“ სახელმწიფოებიც მხარს მისცემენ ინგლისს, მაგრამ საფრანგეთის საფრთხობელას როლი-კი არ უნდათ ითამაშონო. ამით უნგრეთის ოფიციოზურს გაზეთს უთუოდ ისა ჰსურს სთქვას, რომ „სამთა კავშირი“ მაშინ მიემხრობა ინგლისს თუ ფორმალურს კავშირს შეჰკრავს მასთანო.

ესპანია. კამპოსის გამოცვლამ და

მის მაგიერ გენერალის ვეილერის დანიშვნამ კუბის კუნძულზე სარდლად დიდი იმედი გაუღვიძა ესპანიას. ეგონათ, რომ ვეილერი სრულიად სხვა ხასიათს მისცემს ბრძოლას და მალე მოსპობს აჯანყებას. პირველი ნაბიჯი ვეილერისა მართლა ენერგიული იყო და ვითომც ამართლებდა იმედებს. მაგრამ უკანასკნელ ცნობებიდან სჩანს, რომ ვეილერის საქმეც ცუდათ წასულა. უკანასკნელ დღეებში ის ძლიერ დაამარცხეს კუბელებმა, რომელნიც დღითი-დღე ძლიერდებიან, ფეხი მოიმაგრეს აჯანყებულ პროვინციებში და გადაიდენ კიდეც სხვა პროვინციებში. ხმა არის, რომ გენერალი ვეილერი სამსახურს თავს ანებებს, რადგან მანაც დაჰკარგა იმედი კუბის აჯანყების მოსპობისა, ისე, როგორც მისმა წინამოადგილემ, მარტინეც კამპოსმა.

ჟურნალ-გაზეთებიდამ და წიგნებიდამ

ამერიკელი ამბები.

— ბევრი უჩივის ეხლანდელის ცხოვრების უკეთურებას. ბევრი იძახის წახდა ქვეყანა, ალარც დანდობა, ალარც ერთმანეთის გატანა, ალარც შებრალება, ალარც ნათესაობა და ზოგი იქამდისაც მიდის, რომ ალარა სწამს არც ღმერთი და არც მამა-შვილური სიყვარული. ყველა დარდად დანელდით. თუმცა მეტისმეტია კაცმა ამისთანა შავის სათვალებით უყუროს ქვეყნიერობას, მაგრამ არც უამისოა, რომ კაცს გული არ მოუწყდეს ზოგიერთ ამბავს რომ ესმის. აი მაგალითად რა მომხდარა ეხლახან ნიუ-იორკში. იქ [illegible] გუბერნიის ახალგაზრდობა [illegible] „გოლკარი" [illegible] კაცი, ჰქონია 2000 დოლარის მამული [illegible].

[illegible] 25 მანეთს [illegible] 35 წლისწინ [illegible] 70 წლის [illegible] „ზემსკი ნაჩალნიკად" [illegible] „ზემსკი ნაჩალნიკი" [illegible] (ნ.)

როგორ მოგწონთ ამ ადამიანის ცელქობა, რომელიც ცოცხა თვით დაიბრალა საწყალი მამა და ამისათვის 35 წლისწინ იტანჯა, აი შვილის ბ-ნის „ზემსკი ნაჩალნიკის"?! ბევრი რამ გაგონილა ქვეყანაზე: კაცის-კვლა, ავაზაკობაც და ბევრი სხვა სამაგლობა, მაგრამ ამ ხეთის უმადურობა, ამ ხეთის უგულობა ძნელად გასაგონია. განა ეს ერთი მაგალითი საკმაო არ არის კაცმა სთქვას გულის წყრომით: „ვაი რა დროს შევესწრენით".

— ამას წინად ორის კლუბმა, დიდი [illegible] ფრანკლინის სახელობაზე, წლისთავის დღე იუქმა. სადილი და ნადიმი გამართეს და ამ სადილ-ნადიმზე ყველაფერი ელექტრონის შემწეობით გაკეთდა. ელექტრონით იყო [illegible] სადილი, ელექტრონითვე მოდიოდა სუფრაზე ყოველი სანოვაგე, თვითონ დარბაზი ელექტრონით იყო განათებული. სუფრის ბოლოში იდგა [illegible] ფრანკლინისა, რომელიც [illegible] 1889 წ. პარიზის გამოფენაზე [illegible] ელექტრონის [illegible] სტუმრები. (ვ. ლ.)

წერილი რედაქციის მიმართ.

ბ-ნო რედაქტორო *)!

გეგზავნით [illegible] მანეთს და გთხოვთ [illegible] ბ-ნ ქორიძის, დუმბაძის და სხ. [illegible] ბ-ნ ქორიძის, ანტ. დუმბაძის და სხ. [illegible] ბ-ნ ქორიძის, ანტ. დუმბაძის და სხ. [illegible] ნოტების გამოცემისათვის. [illegible]

[illegible]

5 მარტს, 1896 წ.

„ივერიის" დეპეშა.

(რუსეთის ტელეგრაფის სააგენტოისაგან).

25 მარტი.

ქაირი. ლორდი კრომერი სარდალ ალექსანდრის [illegible] ქედივის სასახლეში.

მასსოვა. პოლკოვნიკი სტეფანი იუწყება კასსალიდამ, რომ სადერვიშო [illegible] ჰქონდა მოხრამის მთა დაეპყრა, რომ აქედამ კასსალადამ მომავალი ქარავანი დაეფარათ, ხუთი ათასი დერვიში გარს შემოერტყათ. პოლკოვნიკი სტეფანი მთელის რაზმითა და ოთხის ზარბაზნით ბატალიონს მიეშველა და მტერს პირი აბრუნებინა.

მცირე ხნის შემდგომ დერვიშთ ახალი ძალა მიემატათ და იერიში კვლავ მიიტანეს, მაგრამ ოთხის საათის ბრძოლის შემდეგ, რომელიც საღამოს 5-დამ ცხრამდე განეგრძო, კვლავ პირი იბრუნეს. იტალიელებს მოუკვდათ და დაეჭრათ 100 კაცი; მტერს-კი უფრო დიდი ზარალი მიეცა.

26 მარტი.

რომი. გამოცხადდა მეფის ბრძანება იმის შესახებ, რომ სიცილიისათვის ერთის წლით სამეფო სამოქალაქო კომისსარის თანამდებობა იქმნას დაარსებული. საცხოვრებელ ადგილად კომისარისსთვის პალერმოა დანიშნული. კომისსარს ეძლევა პოლიტიკური და ადმინისტრატიული უფლებანი, რომელნიც-კი აქვთ შინაგან საქმეთა, ფინანსთა, საზოგადო სამუშაოთა, საერო განათლებისა და მეურნეობის მინისტრთ. მეორე ბრძანების ძალით სენატორი გრაფი კოდრონკი სიცილიის სამოქალაქო კომისსარად იქმნა დანიშნული.

ლონდონი. „დაილი ხრონიკლ"-ს ატყობინებენ რომიდამ, რომ თავადმა ფერდინანდმა სთხოვა პაპს ნება მიეცა მისთვის ბრწყინვალე აღდგომის დღეს წმიდა საიდუმლო მიეღო კათოლიკეთა ეკკლესიაში კონსტანტინეპოლში, მაგრამ პაპმა უარი უთხრაო.

ქაირი. მრავალნი დერვიშნი მურათის წყაროებსა და ნავთ-სადგურს გელაიბს თავდასხმას უპირებენ. დერვიშთა ერთი რაზმი კონკრებას მივიდა, რომელიც 350 ვერსით დაშორებულია სუაკიმიდამ დასავლეთით. ეს გარემოება უთუოდ საჭიროდ ჰხდის ერთი ბატალიონი ჯარი იქმნას გაგზავნილი კონკრებას.

27 მარტი.

პეტერბურგი. ხელმწიფე იმპერატორისა და საბერძნეთის მეფე-დედოფლისა და აგრეთვე დიდის მთავრის მიხეილ ნიკოლოზის ძის თანხმობით 23 ამა მარტს მისი იმპერატორებითი უმაღლესობა დიდი მთავარი გიორგი მიხეილის ძე საბერძნეთის მეფის ასულ მარიამზე იქმნა დანიშნული.

ოდესსა. როგორც სჩანს დეპეშიდამ, რომელიც სლავთა საქველმოქმედო საზოგადოების თავმჯდომარეს მიუღია, ბულგარიის თავადი კონსტანტინეპოლიდამ 26 მარტს გამოსულა და 28 ოდესსას მოვა. აქ დიდის პატივით უპირებენ დახვედრას.

ლონდონი. „დაილი ნიუსს" ატყობინებენ, რომ სულთანმა ხელი მოაწერა ბრძანებას, რომლითაც დადგენილია სომეხთა პროვინციებიდამ ყველა ქრისტიანე მისსიონერები გაძევებული იქმნან. ბრძანება ჯერ ძალაში არ შესულა. ეს ბრძანება არ განხორციელდებოდა, თუ რომ სახელმწიფონი დროზედ და დაუყოვნებლივ პასუხს მოსთხოვდნენ პორტასაო.

ქაირი. 26 მარტს ლორდი კრომერი სამხედრო სამინისტროში მივიდა. კრომერი დილის 10 საათიდამ 12-დე ტელეფონით ელაპარაკებოდა გენერალს კიჩნერს. ამბობენ, კიჩნერმა ბრძანება მიიღო, რომ ფრთხილად იმოქმედოსო. ჯარების შეკრება სუდანში გასალაშქრებლად შეყენებულ იქმნა. ფიქრობენ ინგლისელები აკაშეხის მიდამოებში დაუწყებენ ცდას დერვიშებს და მხოლოდ მაშინ წაიწევენ წინ, როდესაც საჭიროება მოითხოვს. ნამდვილი გეგმა ლაშქრობისა, როგორც სჩანს, ისაა, რომ მძიმედ იმოქმედონ და დღევანდელი მდგომარეობა დაიცვან.

*) ეს ფული გადაეცა ქართულის გალობის გამომცემელთ მ. შარაძესა და ამხანაგობას, რადგან ეს ამხანაგობა განაგებს გალობის გადაღებისა და დაბეჭდვის საქმეს საკუთარის ხარჯითა და კერძო შემოწირულებით.

რედ.

პეტერბურგის ბირჟა, 27 მარტი.

	მყიდვე-ლისა.	გამყიდ-ველის.	გარიგე-ბულისა.
	მან. კ.	მან. კ.	მან. კ.
ხუთ-მანეთიანი ოქრო.	7,50	— „	— „
5%. მომგებიანი გირავნობის ფურცლები სახელმწიფო სათავად აზნაურო ბანკისა	— „	— „	217½
4½% გირავნობის ფურცლები იმავე ბანკისა.	100⅛	— „	— „
4% იმავე ბანკისა .	— „	97¾	— „
6% ფურცლები ქუთაისის სათავად-აზნაურ. ბანკისა. . .	101	— „	— „
5% იმავე ბანკისა. .	99½	— „	— „
6% ტფილისის სათავად-აზნაურო ბანკისა	101	— „	— „
5% იმავე ბანკისა .	99½	— „	— „
5% ობლიგაც. ტფილისს ქალაქის საკრედიტო საზოგადოებისა	98¼	— „	— „

განცხადებანი

ტფილისის სათავად-აზნაურო საადგილ-მამულო ბანკის ზედამხედველი კომიტეტი საყოველთაოდ აცხადებს, რომ ჩვეულებრივი წლიური კრება ბანკის წევრთა დამფუძნებელთა და მსესხებელთა დანიშნულია 1896 წ. 20 აპრილს, დილის 10 საათზე, ქართველ თავად-აზნაურობის შენობაში, სასახლის ქუჩაზე ტფილისში.

საზოგადო კრებამ უნდა განიხილოს შემდეგი საგნები:

1) განხილვა და დამტკიცება 1895 წლის ბანკის ანგარიშისა.

2) განხილვა და დამტკიცება 1896 წლის ხარჯთ-აღრიცხვისა.

3) მოხსენება საყოველთაო სასარგებლო თანხის განაწილების შესახებ.

4) მოხსენება ვენახების გირაოთი სესხის გაცემის შესახებ გირავნობის ფურცლებით.

5) მოხსენება ბანკის საზოგადო კრებათა წარმომადგენლობითი წესრიგზე შეცვლის შესახებ.

6) მოხსენება დარჩენილ 6% გირავნობის ფურცლების კონვერსიის შესახებ.

7) მოხსენება ბანკის სადგომის გაფართოვების შესახებ და მასთანავე სადგომის დაქირავების პირობათა შესახებ.

8) მთავრობისაგან ბანკის რევიზიის შესახებ მოხსენება.

9) ზედამხედველ კომიტეტის მოხსენება დამფასებელ კომისიის ინსტრუქციის შესახებ.

10) არჩევანი: 1) გამგეობის ორის წევრისა, რომელთაც ვადა სამსახურისა უთავდებათ, თავ. ივანე გიორგის ძის მაჩაბლისა და უგანთ. თავ. მიხეილ ალექსანდრეს ძის გრუზინსკის მაგიერ და ორის კანდიდატისა. 2) დამფასებელ კომისიის ორის წევრისა, რომელთაც ვადა უთავდებათ, თავ. ლევან ლევანის ძის ჩერქეზიშვილისა და თავ. ნიკოლოზ ალექსანდრეს ძის თუმანიშვილის მაგიერ და ორის კანდიდატისა.

ამასთანავე ზედამხედველი კომიტეტი აცხადებს ბანკის წევრთა საყურადღებოთ, რომ მილებმ თხოვნათა, რათა დამფუძნებელად ჩაირიცხოს და მილება ვექილობათა საზოგადო კრებაში მონაწილეობისათვის შეწყვეტილ იქმნება: ჩარიცხვის თხოვნებისა—კრების ორის კვირის წინ, ხოლო ვექილობათა—კრების ერთის კვირის წინად. (3—1)

«სიჭაბუკის ცოდვა»

ფრიად კარგი და გამოსაყენებელი წიგნია იმათთვის, ვინც დასნეულებული და დაავადებულია ონანიზმითა და თავაშვებულის ცხოვრებით.

თხზ. დ-რის ლორენცისა.

რუსულად გამოცემული

დ-რ გ—დის მიერ.

ფასი ერთი მანეთი

ამ სასარგებლო წიგნში ბევრი საშუალებაა დასახელებული ზემოხსენებულ მანკის შედეგის ასაცილებლად და დასნეულებულის ჯანისა და ღონის დონეზედ დასაყენებლად.

წიგნი ნება დართულია მოსკოვის საცენზურო კომიტეტის მიერ.

საწყობი იმყოფება ოტტო ასპერგერთან, ლეიპციგს. Otto Asperger, Leipzig (საქსონიას). უცხოქვეყნელნი წიგნის გაგზავნის ფასს იხდიან. 31—1—1

იხმარეთ მხოლოდ:

ლუდები «ნევის ქარხნის»—საუცხოვო და სასიამოვნოა.

სასმელი «ნევის ქარხნის»—მეტად სასიამოვნოა ხმარების დროს.

ო-დე-კოლონი «ნევის ქარხნის»—აგრილებს და დუხების მაგიერად იხმარება.

ს.პ.ბ. სატეხნიკო-ქიმიური ლაბორატორია.

ს.-პეტერბურგი, ალექსანდ. მოედ. 9. მოსკოვი, ვარშავა. (7—7—6).

კარგის დუხების მოყვარულთ ვურჩევთ:

დუხებს „საფო"-ს—საუცხოვო და სასიამოვნოა.

საპონს „საფო"-ს—მშვენიერი სუნი აქვს და მეტად სასიამოვნოა ხმარების დროს.

ს.პ.ბ. სატეხნიკო-ქიმიური ლაბორატორია. (7—6)